

ԱՅՏԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՍՐՔԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԵ

Ի ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ ՍԱՄԱԹԻՈՅ

Աստուածապատիւ Է. Վեհափայլ սրբազան Հայրապետ Է. ամենայն Հայոց ընդհանուր Պատրիարք Է. նորընտիր Կարողիկոս ՄԱՏԹԷՈՍ աստուծաբնալ Քահանայապետն բարեհաճեցաւ հոգեւոր շնորհաբաշխութեամբ Է. հայրագուր այցելութեամբ մխիթարել Սամարիոյ սուրբ Գեորգ Էկեղեցւոյ աստուածասէր ժողովուրդը: Վասնորոյ հոկտեմբերի 11/25ին շաբաթ առաւոյ ժամ 5ին Օրբազիդէնէրկճի կառօք հասաւ Սամարիա *Ուզունճու օվա* ըստած բաղը անփոյր ընելով օդոյն սպառնալիքը, ուր բարեպաշտօն Է. Էկեղեցւոյ Է. դպրոցին նախկին աշխատաւոր հայրապատիւ Տէր Ծէրունիին տունը իջնալով, անոր բազմամեայ ոգեսէր գործունեութեանն ալ կանխածանօք ըլլալով, հայրական օրհնութեամբ Է. մտերիմ սիրով մխիթարեց զանիկա. նոյն միջոցին մեծապատիւ Նրամեան վսեմաշուք Պէյին արժանայարգ գործակալ Է. զգոնամիտ փոխանորդ բազմավաստակ Տ. Անդրանիկի տնօրէնութեամբը քահանայր Է. Էկեղեցական պաշտօնեայր սրբազգեստ շուրջաւոր Է. շապկօք կարգաւորեալ, բազմաթիւ խաչվառ Է. կերոններ հանդերձաւորեալ Է. ինքն սրբազան Հայրապետն ասղնէգործ կիտուածանկար ամբնովանեաւ բարձեալ իջորից, արկեալ զանճամբ շուրջաւոր ծանրագին՝ խաչ իճեռին Է. հայրապետական Էրեկարգեան խաչ յառաջոյ վերամբարձ, նորին Սրբազնութեան պանծալի անուանը նըւիրեալ Էրգոց Էրաժշտական նուագներով, խոռոն բազմութիւն յամենայն ազգաց իտեսիլ շրեղ հանդեսին փութացեալ, արքունի զինուորաց ուղեհորդ կարգաւորութեամբ հանդեսը սկսաւ, համեստափայլ ազգային տիկնայր, իրենց գովելի հայրասիրութիւնը Է. հանդիսակից ըլլալու բաղձանքինն առատ կընդրուկ Է. անուշահոտ ծխանելէօք անապարեցին յայտնել սրբազան Քահանայապետին ճանապարհին վրայ իրենց տանը առջին, շատ ազգային ալ իրենց բարեպաշտական իղճը իրենց կարեացը համեմատ, սրբազան Հօրը անցից ճանապարհին վրայ ծանրագին շալեր Է. գորգէր տարածեցին մինչեւ որ հասաւ սուրբ Էկեղեցւոյն արտաքին դուռը. ասիկ մինչեւ սուրբ Էկեղեցւոյն գաւիքը *սելիմիէ*, Է. տաճարին մէջ ծանր *սոխումա* տարածելով ոտքին տակը զնաց մինչեւ բեմին առաջը, ուր մաղրոդական սաղմոսը կարդալով նըստաւ իւր հայրապետական արքոնք, Է. բոլոր ժողովրդեան բարեպաշտ Է. սրտագին յարգանաց ցոյցը Է. աստուածային կրօնասէր իղճերը՝ ուղղափառ հա-

ւատոյ ջերմեռանդութեան Է. տաճարի Աստուծոյ պաշտօնէից անկեղծ պատուասիրութեան հաւատստեացը հետ առ. Աստուած Է. յանուն Բարձրելոյն նուիրելով օրհնեց զյուրքին հայազգի ժողովրդեանն, բարեմաղրու ճայնակցութեամբ վեհափառ Է. արդարակորով Սուրբան Ապոստոլ մեծիտ հզօր Ինքնակալին կենացը պայծառութիւն Է. անդորրութիւն խնդրեց, Է. կնքելով զամենն, նովին հանդիսաւորութեամբ զընաց վասն իւր պատրաստեալ ծովահայեաց սենեակը:

Նրեկոյի ժամերգութեան պահուն նոյնպէս Էկեղեցական հանդիսի Էրաժիշտ մանկանց *Ուրախ շէր սուրբ Էկեղեցի* Էրգելով զնաց սուրբ Էկեղեցին, ուր Էռաստիճան արքոնք նստաւ ընդ գմբէրաւոր կարողիկէին նոր վասն իւր կազմեալ ըստ մերոյ Էկեղեցւոյ սովորութեան: 12 հոկտեմբերի կիւրակէ առաւօտ նախ քան զսուրբ խորհուրդն յետ ըստ պատշաճի աւուրն Էրգոց նստաւ յատենի իվարդապետութիւն Է. իշինութիւն ժողովրդեանն, ուր աստուածախօս Է. առաքելական բանից վկայութեամբ Հայաստանեայց ուղղափառ Էկեղեցւոյ անարատ հաւատոյ ողջմտութիւնը յանդիման առնելով Է. յուսաւորելով, հաստատեց զամենքը իսէր սուրբ հաւատոյս Է. կրօնից, իխաղաղութիւն Է. յառաքինի գործս, Է. իյարատեւ նախանձ դպրոցական պայծառութեան արւաց Է. կուսանաց, զգուշացաւ իւր պատուական ծէրութիւնը ժողովրդոց կուտակելն, որ վեց հազարէն ասելի կնաշուք ալն օրը իկողմանց կողմանց իյուր սրանջելի վարդապետութեանն Է. իտեսիլ շրեղ հանդեսին խոնեալ բազմութենէն. ապա մեծահանդէս շըրով սուրբ Է. անաւոր Խորհուրդը կատարեց, որուն շնորհաբաշխութեանը իւր ազնուածին պայազատ մեծայարգ Առաքել Էֆենտիին հետ ներկայ գտնուեցաւ մեծահաւատ ազգասէր Տատեան Ասպետափառ Պօղոս Ամիրայն, որ աւուրք յառաջ վերադարձեալ ի Փարիզէ, իւր անձկալի Հայրապետին օրհնութեանը փափաքանօք բարեհաճեցաւ գալ ի Սամարիա, Է. պատուելով զնորին Վսեմափառութեան սպասահարկու Էկեղեցւոյն հոգաբարձու տեարս՝ սիրով ընդունեց անոնց կամակար Է. Էրախտապարտ ծառայութիւնները ազնուամիտ շնորհակալութեամբ. հոն ներկայացաւ նորին Սրբազնութեանն դպրոցին աշակերտաց առ. նորին Վսեմափառութիւնն նուիրեալ Ուղերճը (Ա), ապա դպրոցին նախկին աշակերտաց յօրինեալ Ուղերճը (Բ), գործնք բարձրաճայն իյուր հանդիսականացն

ընթերցաս, սուրբ Սահակեան վարժարանի հայկաբանութեան դասատու բարեշնորհ Տ. Արիստակէս Մամբրէեան քահանայն, և որովհետեւ ազգային շնորհապարտութեան արժանի և անմոռաց արդեամբ բարենամբաւեայ գերյարգոյ Տ. Սարգիս Վ. Թեոդորեան շնորհապետն անձկալի սուրբ Հայրը ներկայ էր, և դպրոցին նախկին աշակերտաց կանխաւ վասն նորին Սրբութեանն յօրինեայ Ուղերձը պատրաստ էր, (Գ), մատուցին և գայն նորին պատուական Հայրութեանն, որ ընդունեց խոնարհամիտ նեղութեամբ և որդեգորով խանդաղատանօր: Նորին վեհափայլ Սրբազնութիւնը գգուանօր և որդեսիրութեամբ ընդունելով յիշեալ ուղերձները օրհնեց ուսումնասէր պատանիքը, սրտագին օրհնութեամբ և քաջալերութեամբ զօրացոյց դպրոցին բազմամեայ ջանադիր և Տնօրէն մեծայարգ Տ. Անդրանիկ իւր մեծարու գործակցօք, և բոլոր ուսումնական դասատուօք, որոց ամենուն երկնային հատուցումն բարեաց մաղրեց. ապա բոլոր հանդիսականներով ընկերութեամբ մեծայարգ Պէյին խեղան բազմելով ընդունեց սիրով յարգոյ հոգաբարձուաց մեծարանքը, իղեմս նոցա ընդհանուր վիճակիս կարօցին իղձերը, և նախ եկեղեցւոյս շնորհազարդ Քարոզիչ Տ. Նիկողայոս Հայրը, սրբազնակատար Հօր արժանապօսկ հայրապետութեանը վրայ հանդիսականաց և ողջոյն ազգիս խնդակցութիւնը յայտնելով վեհափայլ Հօր պատուական կենացը զինի խմել առաջարկեց. ապա արժանապատիւ Տ. Արիստակէս Մամբրէեան շնորհապետն քահանայն վիճակայնոց բերնէն ջերմ արտայայտութեամբ ուրախակցութեան ճառ մը խօսեցաւ, և սրբազան Հօր ցանկալի կենացը համար զինի խմել առաջարկեց, որն որ վեհափայլ Հայրապետին բարձր հաճութեանը և հանդիսականաց արգանացը արժան ըլլալով, աստուածաբետ սրբազան Քահանայապետն իներկայութեան պերճաշուր Պէյին և մեծայարգ հանդիսականացն իւր առանձին գոհութիւնը յայտնել բարենամեցաւ. Գերայարգ Տէր Նիկողայոս շնորհազարդ վարդապետին իւր հայրական խնամքը և հովանին, և իծամանակին բարեյօժար կամօր բարձր շնորհիս պատուասիրել խոստացաւ, և յիշեալ բարեշնորհ Տ. Արիստակէս Մամբրէեան պատուարժան քահանային արտօնութիւն շնորհեց բոսորագեղ ծաղիկեկար փիլոն զգենոյ, և երկուցուն միանգամայն իւր շնորհաբաշխ աջը կարկառելով Պանկանիչ օրհնութեամբ վերահաստատեց իւր հայրապետական շնորհը խոստ ամենեցուն: Յետ այսորիկ յանձն առեալ վեհաշուր Պէյին հրաւերը յԱլիստեֆանօ յապարանս նորա, օրհնեաց առհասարակ գամենայն ժողովուրդսն, խնդամիտ բանիւր զոն եղեւ.

զբարեպաշտութենէ և գեռանդուն մտադիւր ջանից և հոգոց եկեղեցւոյն խնամակալացն, և յատկապէս զարքուն զանլրանելի և գհաւատարիմ ազգասիրութենէ մեծայարգ Տ. Անդրանիկ, որում' լու իլու վեհմափայլ Պէյին, իղեմս ազգին իշնորհս ազգասէր և անխոնջ ծառայութեան նոր գեղապսակ պատուով փառաւորել խոստացեալ, մեկնեցաւ աստի երկնի կառօք ուղեկցութեամբ մեծապատիւ Պէյին, և խոռոն բազմութեամբ ժողովրդեանն, բողով զբազումս նետոցն ակնկառուս, և միւսանգամ օրհնութեանցն կարօցին անձկալիցս:

ԱԶԳԱՍԷՐ ՈՍՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԳԱՍԻ ԵՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԷՐ,

Աստուածապատիւ Սրբազնութեանդ սուրբ զարշապարացը առջին իմ խոնարհ հայրենակիցներուս և անոնց երեսփոխան կարգուած մեծայարգ Տէրաց պատկառելի ներկայ ակումբին հոգեգուարձ ցնծութեանը և բերկրանացը բարգման կենալու պատիւ ունենալուս բարեբաղդութիւնը' մեծ վաստակութիւն կուտայ ծառայիդ, Աստուածապատիւ Տէր, որ ձեր գործագութիւն Սրբազնութիւնն ալ չպիտի խնայէ տկարախօս քարգմանչիս վրայ իւր վափաբելի հովանին տարածել, և հոգեշունջ մաղրանաց օժանդակութեամբ պիտի հաճի կազդուրել իմ բորովախօս բեռնս համայն վիճակիս խնդութիւնը և շնորհապարտ ուրախակցութիւնը ձեր Սրբազնութեանը յայտնել և Նորին վեհափառութեան բարձր հաճութիւնը գրաւել որպէսզի այս ցնծալից շնորհապարտութեան ծայնիս նուագերգութիւնը Ձեր և Ձեր միայն խնկանուէր աղօթից և մաղրանաց ներշնչութենէն զօրացած և քաջալերութիւն գտած ըլլալ:

Աստուածապատիւ Տէր, այս առաջին անգամը չէ' որ վիճակիս համօրէն ժողովուրդը մի գմիով եղեալ ձեր վափաբելի պատկերը' ձեր պատկառելի և սիրելի ներկայութիւնը կցանկան տեսնալ. ոչ. ձեր օրհնածիր շնորհաբաշխութեան և աստուածախօս վարդապետութեան առաջին ճաշակը և հանդեսը չէ, որ կզգայ և կմտնէ այսօր հոգով, ոչ, ձերք և տղայք, կուսան և երիտասարդ, ուսումնական և անփորձ, վեհազն և հասարակ ժողովուրդ ձեր հրաշափայլ ներկայութեամբը այլ յայնմ եղած, ուրախութեան նուագներ կննչէ, և ցնծութեան կարիւներ կոռօգեն ձերունեաց փառազարդ ալիքը, ոչ ոչ' այս առաջին չէ մեր վիճակին համար, այլ ձեր Սրբազնութեան Աստուածակիր հոգւոյն մէջ խրաբանչիւր որ իւր տենչանքը գտնալով, ձերք իր միախառնութիւնը, տղայն' իր գործագութիւնը հայրը, կուսանն' իր պաշտպանը, երիտասարդն իր հաճաքը և իմաստութիւնը, ուսումնականն' իր ճարակը, անփորձն իր իմաստասիրութիւնը' որ մեկն ըսեմ, վեհմախոն հոգւոյ մէջ ազգասիրութիւն, ուսումնասիրութիւն, ազգային յառաջադիմութեան բաղձանք, ալեգարդ հասակիդ վրայ արի արքուն և անլրանելի գործունէութիւն, բարեաց ասիր հանդեսներու Աստուածիմաստ Տնտեսութիւն, Ազգային ծանր և բազմազգաղ հոգոց մէջ անձերանալի արիութիւն, որոնք ամենը ազգի մը պայծառութեան հարկաւոր և անհրաժեշտ միջոցներն ըլլալով, աստնր են, որ ազգիս լրութեան ցնծութիւնը կբազմապատկեն:

Այս բարեբաւտիկ առաքինութիւններն են արդարեւ, որ ձեր վեճափայլ Սրբազնութեան Աստուածաւիր հոգւոյն զարդ, եւ Գլխող ուղղափառ եկեղեցւոյս Աստուածամիտ պսակ կրօնորեն. եւ ով ջնիւնար ջը բաղնար այս պսակակիր Գլխող տեսնալ ու ցնծալ. ինչէն է Աստուածապատիւ Տէր, որ այսօր սուրբ եկեղեցիս ուրիշ հոգեզուարձ եւ բերկրաւոր նուագներն աւելի շրեղ տեսութեամբ, իւր ցնծութեան զգացումները եկեղեցական շրով ու հանդեսներով յայտնել կփութայ: Ներեցէր Աստուածապատիւ Տէր, թէ որ ձեր սրբազնութեանը ձանձրութիւն տալ կլանդգնիմ, բարեհաճեցէր յիշելու Տէր՝ որ տղայք անկանոն կլսօսին, բայց պարզ անմեղ եւ միշտ անկեղծ կլսօսին: սուրբ եկեղեցիս ընդհանուր ազգիս լրտեսական պատկերն ըլլալով, անա սուրբ եկեղեցիս ալ իր գլխող, հօտը իր հովիւը, եւ որ ճշմարիտ է, այրիացեալ իւրսը իւր քաղաքարդ փեսայն, քրիստոսական ժողովը իւր արոնակալը գտնելով, ինչպէս կրնայ իւր ցնծութիւնը վարագործել: Վեճափայլ Տէր ձեր գրօնեան եւ երկայնմութեան քաղցր շնորհը տարածեցէր անգամ մը այն պանծալի տեսարանին վրայ եւ անա ծիշտ արմատենաց տօնի վսեմ նկարագիրը եւ երկրպագելի յիշատակը երկնաւոր ազդեցութեան խորհրդով կատարուած պիտի տեսնար. ձեր բարեպաշտ որդւոցը հոգեւորական ցնծութեամբ եւ նախանձախնդիր ոգովը ձեր մարդասէր խոնարհութեանը եւ շնորհաբեր գալստեանը թնդաց քաղաքս, խոնեցան ժողովուրդը, պակեան ներանոսը խօսնալոր երեւոյր, խնդամիտ վագեցին արք եւ կանայք, շնորհաւատ գալուստող եւ օրհնապարգէս ողջունելի աւետիսը խմբէց կարգ կարգ եկեղեցական եւ աշխարհական սպասանարկուները, եւ խաջանիշ ողջունատուղ ոջ յիշ եւ ոջ յաւանակ վերելել, ալ խօնարհամիտ հեզութեամբ քրիստոսատիպ կնկարագրեր, իւրարանջիւր հաւատացեցոց սիրտը երկնաւոր վարդապետին սիրոյն հանգիստ եւ օրարան պատրաստելով: Այն Տէր, անա մանկանց օրհնութիւնները եւ երգերը երկինքը կգոռացնեն ովսանայ իբարձունս առաքելով, անա եւ ձերոց ցնծալից աղաղակները երկիրը կզդրդին օրհնեալ քաղաքութիւն հօր մերոյ Գրիգորի, օրհնութիւն իբարձունս խաղաղութիւն յերկնս եւ յերկրի, օրհնեալ որ գառ յանուն Տեառն խաջապակ փառօր եւ յաղթանակ զօշակաւ խաջի գոչելով: Բմբէ ջրնաղ եւ սրանջելի նկարագրիս, անա հանդերձից եւ արմատենաց ոստերու փոխանակ նրկարակերտ շաբեր տարածուած, եւ անուշահոտ խրկից, եւ կնդրկաց բուրմունքներ օղը կլեցնէին, զիւրաքառամ բարձ միւղերը, անա սրանջելի առաքինութեանց անբառամ ծաղկներու փունջ փոխուած սեր միութիւն եւ խաղաղութիւն կրօնեն, եւ ինչպէս կարելի է հին եւ երկրպագելի տօնի մը նորասրանց յիշատակը կատարուած ստենը ջիշատակութիւն եւ ցնծութեամբ ջաղաղակել, օրհնեալ որ գառ յանուն տեառն ակնկալութիւն Բարալելի. ով կրնայ ըսել Հայր, անձկալի ծնողը տեսնող որդին, Աստուածապատիւ Հայրապետին ջերմ ժողովուրդը, ոջ, ոջ, հովութիւն աննարագատ՝ արօտեն փախատական ոջ խարը բող լուէ, զարանամուտ գալերուն անացօղ մօլորեալ ոջխարը բող ափ իբերան ըլլալ: Ով գորութիւն կրօնից ուղղափառ եկեղեցւոյս Հայաստանեայց, ով երկրպագելի վարդապետութիւն, ոջխարը իմ ձայնի իմուն լսեն, մենք լուենք Հայր, ոջ, երբ մենք լուենք, բարինք կաղաղակեն: Ոջխարը եմ Բրիստոսի եւ ինմանե աւանդեալ Սրբազնասուրբ Հովնատապետի, փասնորոյ եւ ուրախութեամբ կերգմը, օրհնութիւն յերկնս, որ արժանի ըրաւ մեզի այս բարեբաւտիկ շնորհը ձեր ներկայութեամբ վայելելու:

Ո՛ր երջանիկ Սամարիացիք, ո՛ր աղբատիկ Սամարիա, երջանկութեամբ կպարծիս. աղբատութեամբ կծոխանաս, ինչ հակառակ միանգամայն եւ ճշմարիտ խօսք. երանի հոգւով աղբատաց վարդապետողին ջերմ աշակերտ Սամարիա, աղբատ եւ ընչիւր բայց արիասիրտ անընկճելի ոգով աղբատութեան տագնապներուն դիմագրաւ, աղբատիկ կենօր բու հայրենաւանդ կրօնիցդ եւ քրիստոնեական պարտուղ հաւատարիմ, անա երջանիկ եւ, ազգային խրեմամօր վեհանձն զիւցազանց առատ ձեռնտուութեամբ յառաջադիմութեան բաղնանքով ազգին յարգը գրաւած եւ, անա երջանիկ եւ, Սամարիա Սամարիա ո՛ր երջանիկ աղբատիկ Սամարիա, բու մեզդ կատարած խորհրդական արմատենաց տօնի նկարագիրը բու երջանկութեանց եւ բարեպաշտութեանց փառաւոր հակառուր ազգային պարձանք մը եւ ներքող մալ կնքեց մինչեւ յաւիտեան. երջանիկ Սամարիա, անա, այն՝ որ երբեմն բու բուռն հարստահարութեան եւ անօգնական միանկիղ մեջ բու եկեղեցւոյ տեսանք թեզի միսիրարութեան հայր, սփոփանաց եւ քաջաշխարհեան հոսանքը կխաղացներ բու հոգւոյ վրայ յաւիտեանական գետերու պէս, անա այսօր ընդհանուր քանանայն եւ քանանայապետ, սրբազան քանանայապետին Գրիգորի հօր մերոյ արժանապատի յաջորդ, խաղաղութեան սիրոյ եւ համակամ եղբայրութեան եւ խոնարհութեան աւետաբեր հրեշտակ կուգայ այն, որ սիրով հոգւոյն սիրով ազգին խոռովութեան եւ երկպառակութեան կրճիմը վերցունելու եւ երկուց որմոց միութեան գլուխ կնստի այն աշակերտը, որ այսօր սուրբ առաքելական կարողիկէ եկեղեցւոյս Հայաստանեայց արոնակալութիւնը կժառանգէ աստուածապատիւ Տ. ՄԱՍՏԵԱՅ Սրբազան Կարողիկէս ամենայն Հայոց: Երջանիկ եւ ո՛ր աղբատիկ Սամարիա, զուն որ երբեմն բու գիրկը, բու ափ մը գետինը օրոց եւ խանձարութեամբ, բու վարժիցի մեջ աստուածապաշտութեան սկզբունքներն զարգացուցիր, անա այսօր վերին տեսչութիւնը իւր անընկճ խորհրդովը եւ Սրբազան Քանանայապետիս մաղբանօրը եւ գոնութեամբ ազգային կառավարութեան բարձր արտոյ կեդէ արհիպատիւ Տ. Գեորգ սրբազան Արքեպիսկոպոս բու ցանկալի հայրենակիցը, հոգեւոյց կարամբ զիւցեցած երբեմն գտնելի մանկիտի, ոլմի թեզի հովիւ կկարգէ Աստուած: Աղբատիկ Սամարիա, իրաւ արդի ժամանակիս մեջ պերճապատիւ զիւցազուններու բնակութիւն ջունիս, բայց եւ այնպէս երջանիկ եւ, յարեմտից կուտ ազնուազարմ Տառեան պերճաշուր Պէյերը, եւ իւրոյց ծագաց մայրաքաղաքիս մեծագլի վեհանձն բարեբարները թեզի բեարկութեանալով. բայց ինչ կըսեմ. նորին վսեմութեան ազգատոհմին համեստութիւնը կներեն յանդգնութեանը յիշել. Ազգային ընդհանուր երախտագիտութեան պարտիքը զիս կբռնադատեն: Անա երամեան բարեացապարտ տան շառաւիղ եւ սրբոյ եկեղեցւոյս ժառանգական վերատեսուչ անձկալի Պէյիս խանձարութեամբ տունը, ազգի մարդկան պարձանք եւ երջանկութիւն եղողին ասպնջական Բերդեմնի անշուր մութիւն նման բու սահմաններու մեջ ջէ մի, երջանիկ Սամարիա, ինչ յոյսեր կլսայտան սիրող, ինչ ակնկալութիւններ բու հոգի կվերանորոգեն, ով կըսէ որ զուն աղբատ եւ, ով կըսէ որ զուն կրտսեր եւ յիշատան Յուդայ. անա մեկ կողմէն Հայր մը հայրապետական բարձր արտօք կոչուած արժանապետ, եւ միւս կողմէն որդի մը բու որդւոցը մտացը որդեգորով նախանձախնդիր եւ պաշտպան. ալ Բաբելոն գերի գացող Բարալեացոց յացը մի լար. բու կտակարանները ուռեաց ոստերէն կախելով աղբատութեամբ եւ խոռովութեամբ բու հայրենիքը բաժնուելու:

համար, ահա օրհնութեան տուներդ, արու մանկանց եւ կուսանաց վարժարանները ո՞ր ապարէն քու օրհնութեան տուներդ եւ քու հայրենիքդ վերականգնողներն են, աստուածապատիւ Քահանայապետիս աստուածագոր ձեռքը սուրբ Սահակեան վարժարանիս հաստատութեան եւ յառաջադիմութեան ճիմունքը դրաւ, եւ նորընտիր Զօրաբաբելիս ձեռքը աջակից սրբազան Քահանայապետիս սուրբ Նունեան վարժարանիս յառաջադիմութիւնը եւ պայծառութիւնը պիտի շնորհէ, եւ միաբան ազգայնամ Տեարցս աստուծոյն վարդկային այս երկու սեռիս մտաւորական եւ բարոյական զարգացման տուններուն շքեղութիւնը կանգնին ամբառնան երկնից աստեղազարդ բարձրութիւնը իմամբաւ նախանձելի :

Վասնորոյ քաջալերեցիր, եւ քու ցնծութեանդ երջանկաւեռ բարութեան զգացումներդ իմ բարգմանութեամբս մերկայանալու ժամուոյ մի յապաղէր քու օրհնալիք բերանդ առ Աստուած ուղղել գոհութեամբ, որ ինքն երկնաւոր Քահանայապետն Յիսուս իւր էկեղեցոյն ընտրած փոխանորդ եւ փրկութեան առաջնորդ ՄԱՏԹԷՈՍ սրբազան Կարողիկոս եւ աստուածաբաբելայ Հայրապետն մեր ընդ երկայն աւուրս յարուակայութեան եւ ինայրապետութեան զանազկութեան հաստատուն պահեսցէ. աստուածակիր սրտին մշտավառ եռանդը արփիահրատ բոցանշոյլ սիրով անշիջանելի պահպանեսցէ, զազգս Հայոց առ հասարակ իշնորհս հայրագութ խնամոց նորին Սրբազնութեանն յանձն արասցէ. Նորին Սրբազնութիւնն նորընտիր Սրբազան Պատրիարք հօր աւուրս խաղաղութեան եւ պայծառութեան շնորհեսցէ արժանանայց մաղբանօր վեհափայլ Հայրապետին մերոյ, զվսեմափայլ Պէյս մեր եւ զազգասէր Տեարս բարեբաաստիկ կենօր եւ պերճապայծառ փառօր գեղազարդարեսցէ :

Այս են ահա մեր բարեմաղբութիւնները վիճակովին ո՞ր Հայր սուրբ աս ոգեզուարճ հանդեսիս, եւ դուք բարեհաճեցէր անձրեւել մեր շնորհապարգէս օրհնութեան ցօղը մեր ծառանայ սրտիցը վրայ որ անկկաւեռ կը պաղատիմք վալել, եւ նուիրական սիրայորդոր բաժակներուս ծափն եւ ուղերձը, որ խոնարհ ժողովրդեանս սիրալիք ցնծութիւնը եւ ուխտը կապտկերէ, ընդունելութեան շնորհրնաղ մի գրկէր այս սիրագեղուն սեղանոյս վրայ, որպէսզի այս ըլլայ մեր պարծանքը մեր յետագայ ծննդոցը առջեւ, եւ մեր հայրագորով սրտին ծայրալից շնորհացը արժանի ըլլալու գրաւականիս :

Ա.

ՌԻԴԵՐԶ

ԻԽԵԴԱՅՈՒԹԻՒՆ ՇՆՈՐՀԱԲԵՐ ԳԱԼՍԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՏԻՒՆ ԵՎ ՂԵԶԱՓԱՅԻ

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍԻ ԱՍՏՈՒԱԾԵԼԵՏԻՐ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ.

Երկնաղշխոյ շնորհաց Սիրոյ Նուիրակ ժքմն ժրպիտ աւետարեր երկնամոր.
Ի Հայաստան պերճ յոսկեսարս վարդանոյշ
Մագնաց անմուտ սուրբ առաւօտ տիրազօր:
Հայկաճրնին ձօխ ծառատունկը գեղողիշ
Փրփին իցօղ, ցօղ օրհնաձիր երկնաւոր.
Պարբեւաճին խայտայ մանկտին եւ կուսան
Մանկտին 'նդ առաջ Հովնապետիդ յօրհնիս շատ:
Մեզ իրարձանց ծագեաց Պաշտպան յաստուածուստ

Պարզել զգրօշ Քրիստոսաւանդ խաչակիր.

Զփարախ հօտին սիրոյ առնուլ բեւարկու.

Զփարախ գնեալ արեամբ նորոյ վարդաձիր:

Մեզ մատնանիշ մեզ ընդ երկիրն Աւետեաց

Աւետարտ առաջնորդել նորս Յեսու.

Յերկիր որ զքիմս ծառաւաշարրն անուշել

Բաշխն ստինք ծորան կարին եւ մեղու:

Այն շնորհաց եղեմախառն ըղիւս վտակ

Առ Սահակայ Տուն եւ Նունեան Որօրոց.

Սօսափեցին ծաղկաճաւաղ դալարիք

Յօսկեսարից նկարանիշ ծործորոց:

Պրսակ իզլուխ կապել հարօտ ոսկեծիր

Պրճնէ մարմանդ վարդ եւ պարկեշտ մանիշակ.

Հովնասցի Հովնապետիս Սուրբ Արեւ

Հովնասցի մինչ աստղաբիւ անցցեն դարք:

Տէր, քո բարեացդ կեցցէ Մասիս պերճ քարոց

Քաջաճնունդ պերճ մուսայից տաղելար.

Ո՛չ կէնից խեղամս դրոշմն մոռացոտ

Եւ ոչ անգոր իպղինճ անխօս ժանգաճար:

Քոյին փառացդ ննչել նուազ սիրանոյշ

Խաղան մատունքս յաղիս ընդ յայն ասպարեզ.

Մեր սիրտք խոնարհ յանձուխ սեղան եւ խաբոյկ

Թորով լեզուս ինքնանուր օղջակէլ:

Նուիրեալ յաշակերաց Ս. Սահակեան Վարժարանիս Սամարիոյ

12 Հոկտեմբեր, 1858:

Բ.

ՌԻԴԵՐԶ

ԻԽԵԴԱՅՈՒԹԻՒՆ ՇՆՈՐՀԱԲԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՏԻՒՆ Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ.

Դարաստան Պարբեախ պերճ անկոց ձեռասուն
Նոր իցօղ երկնաձիր նոր ցօղեալ աւաղձուն
Անուշից ընդ բուրմունս վառ իխանդ վառ իսեր
Նոր սօսին տայ ծաւալ ճիղմ ոստոցն ընդ այրէ:
Ի իմաստից կայ յակճիւս ընդ հախկին բեւաղիրն
Որ, յարօտն բիւզանդեան մինչ յոգի սիրալիք,
Իր արեզ արփաւոր շող ցայտէր ինքնարար
Զարմայ տանն վսեմ բաց մերձել զխաւար:
Զլացնէր միքէ մեք քո զճգանս առաջին
Կուս կալեալ զձեռաց մանկտայն Հայկաճին.
Յիմաստից անձանձիր ճնմիւր յասպարեզ
Մրցելով աննկուն ցանդ ընդ խոյս աստակաւքեմ:
Քեւ յորդեալ կենազորձ աղբիւրակն գիտութեան
Քեւ այն շատ վարժից տունկը մառաղ փրկեցան.
Եւ այլ եւս տարաղեմ ընդ սանձանս հեռաւոր
Մաւալեալ ոռոգէր զժաղկունս տարփաւոր:
Ի յեկից մինչ խնուս Հայարնակ աշխարհին
Զիր առատ շնորհացդ անխաղիւր բաշխին.
Պրճ յախանց Պոնտոսին ո՞ն պապաճաբ սրացան
Աշխարհին ընդ ոյրօտս աւետեաց երկնել ձայն:
Թէ յարօտն Գրեգորի վնն աւուր անդ Հայկայ
Զարժանին տայ հրաւեր քաջ Հովնիդ գերակայ.
Մի այլ եւս իմ Մասիս ընդ ամպօք սևաբոյր
Զլալիս քո նեղութ զարտատուաց դառնալուր:
Հա՛ նորոգ քեզ Հովն ոչխարացդ մոլոր
Իգն զարդ կրօնիս կուս գինեալ հայրաբար
Հա՛ փութայ քո իզիրկս խոր վշտաց միսիրար
Իրարխոյս հովնական նախանարց քո տկար:
Բարէ Հայր, խալաշոն վնն փառացդ նուիրական

Հաճեաց տալ խանրակար զաջդ հօր մեզ օճան
Մեզ սանիցս նորանրատ միութեան Պարբեհին
Որ իբր է անձկուտ զօրավիզ ջերմ խանդից:

Նուիրեայ իղիմաց ընկերութեան Սանից Սուրբ Սանկայ Պար-
բեհի Պաշտպանի համանուն Վարժարանիս:

1858, Հոկտեմբեր 12:

Գ.
ՈՒՂԵՐԶ

ԻՆՆԴԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ԱՆՁԿԱԼԻ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

ՎՍԵՄԻՓԱԹ ԵՒ ԳԵՐԱԳԱՅԻՒ

ՏԵՃՈՒՆ ՍՈՐԳՈՒ ԹԷՈԳՐԻԵԱՆ

ՀՈԳԵՆՈՐԶ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՆՈՒՐԻ

Յայգուն այգուն ոսկեգոյն արծաթածամն Արեակ
Սրակապանեն վարդածիր իզեղ ժրպիտ առնու ման.
Մեզ սա փութայ յաստուածուստ անխօս բաները երկնառաք
Հանձն արեւտի նոր Սանակ:

Համաշխարհիկ Անձկալոյդ՝ կրթոտ դասուն մեղմ յաւաչ
Մատաղորսարն սարգէ զիրկ բեւարացիկ. բնդ նոցայն
Երամ անձկուտ տօնընծայ մեք ձիրենուլս բնդ առաջ

Ջրոյդ համբուրիս պաշտել զԱջ:
Սանակայս մեր խնդաց տուն՝ իրեսս բուռցիկ Հայրենայն
Գրկապարիկ ողջունել զրացի տանեն զնոր Պարբեհ.
Դասն յորբութեան յամուլ ծոց ծնանին աստղունը գնախնայն
Հոսկեղարուն պճնել տուն:

Ձինը հեշտընկալ քեզ զօրեն յաղիս տկար մեր տափոյ
Հիսուլ, որոց չբանն ոսկեսառիկը ձեռադրոշ.
Մինը ինձեակ պերճանան անմահ անուանդ վեհ անդրիք
Ճոխ Դաղդիա ճոխ հնդիկ:

Ձնոյն յալեւոյր պատմ: զփտաս բազմադարեան մեր Մասիս
Հանշուք աւերս արգասու բնդ զոյգ ամուլ յորդեայ վայր
Իբրտն իբրու գրարավազ երասիս, եփրատ եւ Տիգրիս
Ալիս յալիս արծաթիս:

Երկիր՝ ուր հարցս ծանրանան ոսկերտութիւն բնդ դիւր խշտիս
Հազարաման առ մոխրովն որպէս յետեան շառափոյ
Վերընձիւղէ անուշեղ զշուրքն կարմիր հեշտ գրիմս
Ձերփնեայ ծաղիկս եւ զծիւս:

Հեշտ երգեցիկը օղաբու ոսկեքնարիս քեզ զարժան
Երգեն նուագս սիրանոյշ օրննել, իմ Հայր, քոյդ զարեւ.
Եւ իմ շրթունք մըշտամուտնք տրկար յօրնին շատանան
Դիտմ, Հայր չեն բաւական:

Թոյր բրդրիկս իմ յողջոյն կապուտողնեայ ծովափանց
Թոյր հոգւոյս նուիրակ իրեսս սիրոյս եւ զոձիցս.
Ընդ իմս նուէր քեզ զաղար իզիրկս ու իծոց սիրազգած
Երգել զփառս պարծանաց:

Իղիմաց Ս. Սանկայ սանից ընկերութեան

ՀԵԹՈՒՄ Ս. Ե.

12 Հոկտեմբեր 1858.

ՀԱՐ ԻՓՈՒՈՒՄՆ ԱՍՏԵԱՅ

ԴԱԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԻՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ.

Հետեւեայ դամբանական ճառը տպագրելու աղա-
ջանօր կյաղարկել մեզ գերապատիւ. Եսայի վարդա-
պետն, Կեսարիոյ Թալաս գեղէն, միաբան Ս. Երուսա-
ղէմի: Այս սգալի ճառը խօսած է նա յերուսաղէմ ին

հոկտեմբեր, իհանդէս յուղարկաւորութեան Դաւիթ
Եպիսկոպոսին որ Պօլսոյ Պատրիարքութեան փոխա-
նորդ ընտրուեցաւ, եւ որ ինչպէս յայտնի է քիչ ժամա-
նակ կրցաւ իւր պաշտօնը կատարել, հիւանդութեանը
պատճառաւ: Ուստի Երուսաղէմ վերադառնալով
նոն 40 օր քաղցիկէղ հիւանդութեամբ տանջուէր եւ ետեւ
հոկտեմբերի 5ին առ Աստուած կվերափոխի:

Դեր. Եսայի վարդապետը Դաւիթ սրբազանին ե-
րախտագէտ աշակերտն էր Եղած է: Իւր եռանդուն ու-
սումնասիրութիւնը զովեառից է արժանաւոր, որով
եւ 1837ի մայիսի 29ին բազում ջանքիւր եւ աշխատու-
թեամբ սկսաւ Երուսաղէմայ մէջ Սրբոց Յակոբեանց
վանից Վերծանութեան Թանգարանը, եւ օրէ օր կգար-
դարէ ձեռագիր եւ տպագիր մատենիւր: Երանի քե
Դեր. վարդապետին ուսումնասէր օրինակին շատերը
հետեւեին, եւ ընթերցման դժուարութիւնները դիւրա-
ցնելով մեր ազգայնոց զիմաց Ուսման սէրն ալ
հետզհետեւ ամեցընեին:

Սաստկազոյն տազնապ եւ դառնաղետ վիշտ մահու եւ սուգ
ցաւազին իմանիմս մահաբեր, յորում առանդեալ զօրբանեալ
Հոգին ամենասիրելի առատագուր Հօրս, որոյ ցաւ եւ կակիժ
ուժգինս վշտացոյց զողորմելոյս ոգին վշտակիր, ուր վասն ու-
սուցէք աղաքեմ ուսուցէք խոխրալի աուրս ինձ գեղեղ բանա-
սացութեան օժտակից եղբարք իմ եւ ցաւակից. երէ զմեզ դեպ,
յայս խոսն սգապատ սրտու իձեռս առեալ բանախօսել զամ-
բանական ճառիւր բազմախնամ հանգուցելոյս զտխուր հան-
դեան յուղարկաւորութեան. զոր ահա տեսանեմք յանկողին
մահու եւ իղազաղ ամբողջալ իբր դի անկեղան, որ փոքր միւս
եւս յառաջազոյն կենդանի բնդ մեզ կենակից եւրդ մեզ խօսեր
բանս աղուականս ըստ բնական բարուցն: Երէ կոծել զկոծ
միայն ինձ առաջի առնէք բնդ արտասուակցորդ եղբարք եւ
զուժել զանձնարին տազնապ դառնութեան սրտիս՝ յոր լեղա-
կարծ իմն արկ զիս անողորմ բռնութիւն մահուն, զմեզ ապա
առ նեղաստորս կցորդել այնու: Երէ չողբալ երբեք եւ խուզ չա-
մակիլ. ո՛հ, զիմարդ ժողով. զի ահա տեսանեմք զերախտաւորն
իմ, որ ո՛չ տակաւ անգամ զձեռս կարկառեւ կարօտեղոցն բոտ
ամենայնի. եղնիկ, զի ահա անկեալ եւ փակեալ բնդ կտալ-
նօք մահուն՝ կարօտի օժանդակութեան աղօրից եւ խնդրաւ-
ծոց մերոց: Տեսանեմ զղոհացողական քերան փակեալ, ո՛չ
կարէ շարժել զբաղցրաբան գիւր լեզու յակուն շնորհաց ճըշ-
մարտութեան իբարդգութիւն բանի եւ խրատու: Տեսանեմ ըզ-
պատուհանս զգայարանայ՝ որովք յակնարկութիւն հանգու-
ցաներ յինքն զսիրտ ամենեցուն, իլուսոյ անտի գրկեալ, չզօրե
տեսանել առ ինքն գեղեալս: Տեսանեմ զքնաղաղեմ երեսն որ
ի Հոգւոյն պայծառութենէ փայլէր, իզոյն խնկոյ ապագունեալ:
Տեսանեմ զսուրբ աջն, որ փոքր մի յառաջ զանմահ Գառնի
գլխատակս կատարէր եւ մեզ կարկառեւ խոսեր համբոյր, ահա
տեսանի անշարժ: Ով աուրս դառնութեան, զի բռնազբօսե
զարտասուաց գետս իջուցանել:

Տեսանեմ վերադալ իրեմն սրբոյ եկեղեցւոյս յանդիման
սուրբ Պատարագի, եւ ահա անդէն զան ամենեքին սեւազ-
գետք՝ Հարք եւ Եղբարք զգուլս ունեւել զՎեհապետն մեր
զպատուական Հայրապետն, անմիջապէս յոտին զփոխարէն
45ամեայ հաւատարիմ աշխատութեան հանգուցելոյս՝ հրաշալի
ատենաբանութեամբ հատուցանէր զիւր զսիրալականին ար-